

## МЕТОДИ І ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ МІЛІЦІЇ З ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ТА ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ З ПРОБЛЕМ ПРОТИДІЇ КСЕНОФОБІЇ В УКРАЇНІ

В статті висвітлюються питання взаємодії міліції з державними органами та громадськими організаціями з проблем протидії ксенофобії в Україні. Окреслюються методи і форми з використанням яких здійснюється якісна діяльність в цьому напрямі.

**Ключові слова:** ксенофобія, методи і форми взаємодії міліції з державними органами і громадськими організаціями.

В статье освещаются вопросы взаимодействия милиции с государственными органами и общественными организациями по проблемам противодействия ксенофобии в Украине. Определяются методы и формы с использованием которых осуществляется качественная деятельность в этом направлении.

**Ключевые слова:** ксенофобия, методы и формы взаимодействия милиции с государственными органами и общественными организациями.

The article highlights the issues of interaction police with governmental bodies and public organizations on counteracting xenophobia in Ukraine. Defines the methods and forms with the use which the high-quality activities in this direction.

**Key words:** xenophobia, methods and forms of interaction the police with governmental bodies and public organizations.

**Постановка проблеми.** Органи внутрішніх справ не можуть самостійно вирішити проблему ксенофобії в Україні, вирішення цієї проблеми можливе лише у взаємодії, до того ж ця взаємодія повинна відбуватися не лише між правоохоронними органами, а й з іншими державними органами та громадськими об'єднаннями.

За даними МВС України, у 2009 році було зареєстровано 416 злочинних посягань, учинених відносно громадян країн дальнього зарубіжжя, серед яких 7 – умисних убивств (розкрито – 6), тяжких тілесних ушкоджень – 6 (5), середньої тяжкості тілесних ушкоджень – 6 (4). Умисні вбивства вчинювалися стосовно 2 громадян країн Африки та по одному – Афганістану, Індії, Китаю, Сирії і Туреччини. Для порівняння слід вказати, що у 2008 році відносно іноземців було учинено 403 злочинних посягань, з яких 15 злочинів проти особи, у тому числі вмісних убивств – 12 (розкрито – 11), тяжких тілесних ушкоджень – 13 (10) та середньої тяжкості тілесні ушкодження – 9 (7). Крім того, учинено 38 хуліганських дій, з яких 34 розкрито [1, с. 130].

Стан дослідження цієї проблеми виявився не достатньо повним і всебічним, а тому тема нашої статті актуальна для розробки. Врахування зазначених вище аргументів, обумовлює **мету статті**.

**Основний зміст роботи.** Взаємодія міліції з державними органами та громадськими організаціями з проблем протидії ксенофобії в Україні здійснюється з використанням різноманітних методів і форм, що аналізуються нижче. Основними цілями такої взаємодії, як правило, є роз'яснювальна, орієнтирна, профілактична.

Міністерством внутрішніх справ України у взаємодії з іншими оперативними службами та державними органами, проводиться комплекс організаційних, практичних та оперативно-профілактичних заходів, направлених на виявлення конфліктних ситуацій, пов'язаних з іноземними громадянами, попередження та розкриття злочинів відносно іноземців, у тому числі на расовому ґрунті, виявлення радикально налаштованих молодіжних груп, виявлення проявів ксенофобії, міжетнічної та расової нетерпимості, протидії міграції і пов'язаними з нею негативними проявами і правопорушеннями. Проводяться профілактичні та оперативно-розшукові заходи щодо виявлення екстремістських проявів, каналів переправлення та місць переховування нелегальних мігрантів, а також недопущення вчинення злочинів та правопорушень відносно іноземних громадян.

Керівництвом ГУМВС, УМВС проводяться робочі зустрічі з представниками мусульманських громад, дипломатичних і консульських представництв та активами діаспор і земляцтв, у ході яких обговорюються питання протидії проявам расизму та ксенофобії, розкриття злочинів, учинених стосовно іноземних громадян, можливості їх фізичного захисту, забезпечення громадського порядку в місцях розташування культових споруд та національних культурно-освітніх закладів, надання об'єктивної інформації про події, пов'язані з іноземними громадянами, обставини вчинення відносно них злочинів та вжиті заходи щодо їх розкриття, опрацювання пропозицій щодо покращення взаємодії з ними.

З метою налагодження взаємодії щодо попередження правопорушень стосовно студентів-іноземців, де знаходяться вищі навчальні заклади, проводяться зустрічі з проректорами навчальних закладів, відповідальними за

підготовку та навчання іноземних студентів, головами студентських земляцтв, представниками діаспор студентів-іноземців. Обговорюються питання дотримання іноземними студентами законодавства України про правовий статус іноземців, оперативного реагування на протиправні дії відносно іноземних студентів або вчинені ними. Під час зустрічей іноземні студенти одержують інформацію про місцезнаходження міськрайорганів внутрішніх справ, дільничні пункти міліції, контактні телефони керівників міськрайорганів, чергових частин, дільничних інспекторів тощо.

Організуються заходи по забезпеченню громадського порядку і безпеки громадян на територіях розташування різноманітних релігійних організацій.

Працівниками карного розшуку, патрульної служби, дільничними інспекторами міліції в гуртожитках та інших місцях проживання іноземців проводяться профілактичні заходи щодо попередження правопорушень, роздаються пам'ятки з телефонами чергових частин органів внутрішніх справ та територіальних інспекторів міліції.

Працівниками кримінальної міліції у справах дітей проводиться профілактична робота серед студентської молоді з метою своєчасного отримання інформації про наміри радикально налаштованих осіб здійснювати протистояння, провокації, інші правопорушення в місцях масового перебування громадян.

Нагадаємо, в лютому 2008 року Європейська комісія проти расизму і нетерпимості Ради Європи закликала українську владу вдосконалити захист від дискримінації людей неукраїнського походження, які проживають в Україні. МВС ініціювало створення міжвідомчої робочої групи з питань протидії ксенофобії і расизму. Міжнародні і правозахисні організації називають ксенофобію (надмірну боязнь або ненависть до іноземців) і расизм проблемами, які вже вкоренилися в нашій країні [2].

Головне управління Міністерства внутрішніх справ України здійснює профілактичні заходи, спрямовані на виявлення та запобігання конфліктних ситуацій та осіб, схильних до вчинення злочинів на расовому та етнічному ґрунті щодо іноземців та осіб без громадянства.

Управлінням Служби безпеки України здійснюються заходи, спрямовані на виявлення осіб, що схильні до вчинення суспільно-небезпечних діянь на расовому та етнічному підґрунті, запобігання виникненню конфліктних ситуацій у регіоні, в т.ч. шляхом проведення попереджувально-профілактичної роботи у відношенні окремих радикально налаштованих осіб.

Органи внутрішніх справ організують постійну взаємодію з лідерами та представниками етнічних меншин з питань забезпечення захисту їх співвітчизників від радикальних проявів расизму та ксенофобії. Посилено роботу з агресивно налаштованими членами молодіжних організацій щодо попередження проявів ксенофобії, расової та етнічної дискримінації.

Розроблено та систематично проводиться комплекс профілактичних заходів, щодо виявлення конфліктних ситуацій, в яких потенційно може бути нанесена шкода іноземним громадянам. Забезпечується належне реагування на заяви, повідомлення та інші звернення про встановлення осіб, схильних до вчинення злочинів в тому числі – на расовому та етнічному ґрунті.

Також проводяться заходи з виявлення новостворених етнічних кримінальних спільнот, з метою документування їх протиправної діяльності.

Співробітниками підрозділів кримінальної міліції заведені справи контрольно-спостережного провадження зі збору інформації стовно осіб та рухів антисуспільної спрямованості, що створюються на ідеях нацизму, расизму, антисемітизму тощо, з метою відслідковування та документування протиправної діяльності встановлених осіб.

Для підвищення рівня освіченості населення та з метою протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації в українському суспільстві значна увага приділялась висвітленню діяльності громадських організацій національних меншин і релігійних громад шляхом проведення обласними державними телерадіокомпаніями передач пізнавального характеру.

Вживаються заходи щодо забезпечення правопорядку та недопущення правопорушень на ґрунті екстремізму та расизму в місцях компактного проживання та перебування іноземних громадян.

Територіальними органами внутрішніх справ області спільно з іншими правоохоронними органами вживаються заходи щодо недопущення проявів вандалізму, розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, а також запобігання расизму і ксенофобії.

Обласними державними адміністраціями з метою виявлення фактів діяльності радикально налаштованих угруповань, протидії проявам ксенофобії, расової та етнічної дискримінації регулярно проводяться зустрічі працівників силових структур з представниками національних меншин та релігійних громад, під час яких обговорюються питання забезпечення громадського порядку в місцях розташування культових споруд та національних культурно-освітніх закладів, забезпечення захисту від радикальних проявів расизму та ксенофобії, питання міжконфесійних відносин, покращення міжетнічної ситуації.

Серед дітей, учнівської, студентської молоді та батьківської громадськості області проводиться інформаційно-освітня та попереджувальна робота щодо профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів.

З учнями та їх батьками проводяться роз'яснювально-профілактичні бесіди щодо збереження життя і здоров'я, гарантування прав неповнолітніх, обговорюються нормативно-правові акти щодо запобігання проявам насильства, зокрема, з причин расової приналежності.

У навчальних закладах проводяться тематичні зустрічі, бесіди, виховні та інформаційні години: «Право на життя», «Що я знаю про голокост», «Нації та національності, представники яких проживають в місті», «Бути на землі людиною», «Ми діти світу», брейн-ринг «День прав людини», диспути «Чи актуальні проблеми расизму та антисемітизму сьогодні», віртуальні подорожі «Ми і закон», «Молодь і закон», спрямовані на формування толерантності, поваги до культури, історії, мови, звичаїв та традицій представників різних національностей.

Окреме занепокоєння викликають факти вчинення протиправних дій відносно іноземців учасниками радикально налаштованих молодіжних організацій і рухів, до таких належать так звані «скінхеде» та неонацисти. Головною метою їх діяльності, за їх ствердженнями, є боротьба за «чистоту» європеїдної раси шляхом вигнання з України вихідців з країн Африки, Азії та Латинської Америки [1, с. 131].

Окремо були проведені інструктажі з персоналом приватних служб охорони, які забезпечують громадський порядок на території навчальних закладів та гуртожитків. Така робота регулярно проводилася у 8 регіонах (Донецька, Кіровоградська, Львівська, Полтавська, Сумська, Тернопільська, Чернівецька області, м. Київ).

В межах спеціальної профілактики працівниками ОВС була організована постійна взаємодія з представниками етнічних меншин та національно-культурних громад Івано-Франківської, Луганської, Сумської, Харківської, Чернівецької, Чернігівської областей та м. Києва, лідерами єврейських громад Волинської, Донецької, Тернопільської областей, мусульманських діаспор Донецької області.

У Донецькій, Луганській та Львівській областях було налагоджено взаємодію з ректоратом вузів та деканатами факультетів, де навчаються іноземні студенти, а також з головами студентських земляцтв.

Реалізації профілактичних заходів сприяли спільні заходи, проведені за участю неурядових організацій, про що повідомили наступні області:

- Луганська: Луганський благодійний фонд «Крок у майбутнє», Благодійний фонд міжнаціональних культурних зв'язків ім. Богатікова, Асоціація народів Луганщини;
- Львівська: Українська асоціація «Міжнародної амністії»;
- Сумська: Українська секція міжнародного товариства прав людини;

З метою поширення інформації з питань протидії расизму та ксенофобії керівництвом та фахівцями щонайменше 8 ГУМВС, УМВС (Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Кіровоградська, Луганська, Рівненська, Харківська, Чернігівська області) були проведені брифінги, прес-конференції, розміщені відеосюжети та коментарі на телебаченні та у ЗМІ. Силами центрального апарату Міністерства започаткована спеціальна рубрика «Протидія расизму» на відомчому сайті, взято участь у всеєвропейському тижні проти расизму (14–22 березня). Тільки представниками ДКР та УМДПЛ взято участь у проведенні 84 брифінгів, круглих столів, нарад з представниками інших правоохоронних установ, силових структур, різноманітних громадських організацій, національних діаспор з питань подолання в країні проявів ксенофобії, запобігання злочинним проявам на ґрунті расової ворожнечі.

Як окремий напрямок, ГУ МВС, УМВС підтримувалася необхідна взаємодія з Службою безпеки України, іншими правоохоронними органами та державними органами влади (обласні державні адміністрації, міськради) в частині обміну наявною інформацією щодо організації та проведення спільних профілактичних заходів, про що повідомили Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Чернігівська області та м. Київ. Особливу увагу привертає досвід Харківської області, де з метою вирішення питання розгляду в судах матеріалів про адміністративні правопорушення, скоєні представниками радикальних організацій, у лютому 2009 р. була проведена спільна нарада керівництва ГУМВС з працівниками територіального управління державної судової адміністрації.

Разом з тим деякі аспекти існування ультраправого руху перебувають поза правовим полем впливу Міністерства внутрішніх справ України і потребують скоординованих заходів інших органів державної влади та громадських організацій [1, с. 134].

Як продовження напрямку на встановлення режиму прозорості та підзвітності українському суспільству, з 2005 року при МВС України було створено Громадську раду з питань забезпечення прав людини як консультативно-дорадчий орган, який здійснює громадський контроль за дотриманням прав людини в діяльності органів внутрішніх справ. До складу Громадської ради входять представники керівництва МВС України та громадських організацій правозахисного спрямування, які відомі своєю активною діяльністю в галузі захисту прав людини. З часу свого створення відбулося 12 засідань Громадської ради при МВС України. З персональним складом Громадської ради, нормативно-правовою основою її діяльності, а також з усіма рішеннями та протоколами можна ознайомитися на сайті Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в правоохоронних органах [3].

З 2006 року започатковані аналогічні громадські ради в усіх областях. Основними напрямками діяльності рад наразі є: дотримання прав громадян на стадії затримання та досудового слідства, під час виборчої кампанії; захист прав мігрантів та біженців; повага до приватного життя; протидія ксенофобії та расизму; освіта в галузі прав людини; захист прав неповнолітніх; попередження домашнього насильства, торгівлі людьми; дотримання гендерної рівності в діяльності органів внутрішніх справ; правова та соціальна захищеність працівників міліції [1, с. 298].

При здійсненні протидії ксенофобії особливу увагу слід звертати саме на підростаюче покоління на молодь. Діяльність міліції повинна бути спрямована на молодь, на виховання толерантності, поваги до осіб

іншої національності тощо. Особливо в цьому напрямі та найщільнішій взаємодії повинні працювати кримінальна міліція у справах дітей і служба у справах дітей.

З метою проведення інформаційної діяльності щодо профілактики поширення ксенофобських і расистських проявів серед населення засоби масової інформації запрошують до співпраці священнослужителів різних конфесій, працівників місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, фахівців з права, освітан, працівників Служби безпеки України, психологів, громадських діячів та ін.

Слід погодитися з відомими ученими М. Крозом і Н. Ратіновим, що ще однією з причин низької ефективності роботи правоохоронних органів є деформація професійної правосвідомості частини працівників, яка виражається в наступних формах:

- недооцінка суспільної небезпеки даного виду злочинів;
- співчутливе відношення до носіїв ксенофобської ідеології;
- розуміння власної недостатньої професійної підготовки при розслідуванні таких справ, і, відповідно, побоювання винесення згодом виправдувального вироку унаслідок не забезпечення доказової бази [4].

На нашу думку, такий підхід сприятиме більш повному та об'єктивному з'ясуванню всіх питань, що досліджуватимуться працівниками міліції, відповідатиме вимогам чинного законодавства та реаліям сьогодення, за яких тільки спільна, скоординована та тісна співпраця всіх уповноважених органів здатна забезпечити гідну протидію ксенофобії, зокрема і у такій сфері, як етнонаціональна політика, та запобігання її проявам у майбутньому.

При організації будь-якого проекту, необхідно в глобальних масштабах здійснити одночасно низку заходів, що слугуватимуть базисом для подальшої успішної роботи. Передусім, йдеться про кадрове забезпечення, адже високий рівень професіоналізму співробітників – запорука успіху і є однією з обов'язкових умов досягнення успіхів. Для оптимізації взаємодії органів міліції з органами, наділеними повноваженнями протидії ксенофобії, крім нормативно-правового визначення функцій у цій сфері, між підрозділами необхідно розробляти та затверджувати посадові інструкції, критерії оцінки реального стану вчинення правопорушень та розкриття злочинів.

До пріоритетних напрямів розвитку роботи з персоналом з цих питань належать: 1) поліпшення системи підготовки та виховання кадрів. З цією метою доцільно створити курси підвищення кваліфікації або спеціальної підготовки спеціалістів у сфері етнонаціональної політики за регіональним розподілом; 2) удосконалення нормативно-правової бази роботи з персоналом; 3) створення оптимальної системи науково-методичного та інформаційного забезпечення регулювання кадрових процесів.

Нині порядок взаємодії міліції з органами протидії ксенофобії в правовому полі системно не визначений. Натомість окреслено лише повноваження деяких органів. З метою вдосконалення взаємодії між суб'єктами системи протидії ксенофобії, впровадження нових технологічних досягнень з урахуванням програмних змін необхідно постійно здійснювати моніторинг проявам ксенофобії для приведення його у відповідність до потреб сьогодення.

Крім того, вважаємо за доцільне законодавчо визначити і закріпити законом України визначення основних категорій та понять, зокрема «ксенофобія», «протидія ксенофобії». Це надасть чіткості у розумінні статусу контролюючого суб'єкту.

Одним із перспективних завдань є налагодження координації діяльності всіх органів протидії ксенофобії.

Підбиваючи підсумок наведеному, зазначимо, що ми підтримуємо позицію щодо необхідності прийняття антиксенофобського законодавства, яке, переконані, зможе виконати відведену йому системостворюючу роль і стане правовою основою для налагодження конструктивної взаємодії міліції і державних органів й громадських організацій, в цілому, сприятиме підвищенню результативності та ефективності їхньої діяльності з досягнення спільної мети.

**Висновки.** Отже, взаємодія міліції з державними органами та громадськими організаціями з проблем протидії ксенофобії в Україні здійснюється з використанням різноманітних методів і форм, а саме: бесіди, зустрічі, обмін інформацією, участь та/або організація й проведення лекцій, диспутів, засідань круглих столів, семінарів, тренінгів, дискусій, віртуальних подорожей, участь у засіданнях громадських рад, тематичних зборах і засіданнях наукових товариств осіб, які навчаються, висвітлення питань протидії ксенофобії в ЗМІ тощо. Зазначена робота проводиться з фізичними особами (особи, які навчаються, батьки, вчителі, педагогічні й науково-педагогічні працівники, соціальні працівники тощо), юридичними особами (політичні партії).

#### *Література*

1. *Права людини в діяльності української міліції – 2009 : звіт, підгот. за результатами роботи Упр. моніторингу дотримання прав людини в діяльн. органів внутрішніх справ України МВС України в 2009 році / [заг. ред. Ю. Л. Белоусов, К. Б. Левченко, О. А. Мартиненко]. – Харків : Права людини, 2010. – 380 с.*
2. *МВС просить допомоги в боротьбі з расизмом і ксенофобією у громадськості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.newsru.ua/ukraine/02apr2008/antifa.html>*

3. Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в правоохоронних органах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.umdpl.info/index.php?r=1\\_2](http://www.umdpl.info/index.php?r=1_2)

4. Кроз М. В. Социально-психологические и правовые аспекты ксенофобии / М. В. Кроз, Н. А. Ратунова. – М. : Academia, 2005. – 52 с.

**Р.В. Пинда**

*к. е. н., доцент,*

*Институт региональных исследований НАН Украины*

## **СТАН БУДІВЕЛЬНОГО РИНКУ УКРАЇНИ: РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ**

**В статті розглянуто післякризовий стан будівельних ринків в регіонах України, вивчено їх регіональні особливості, проаналізовано показники, виявлено тенденції, які перешкоджають їх розвитку.**

**Ключові слова:** *фінансова криза, будівельний ринок, регіональні особливості, попит, будівельні роботи, показники розвитку, ресурсний потенціал.*

**В статье рассмотрено послекризисное состояние строительных рынков в регионах Украины, изучены их региональные особенности, проанализированы показатели, обнаружены тенденции, которые препятствуют их развитию.**

**Ключевые слова:** *финансовый кризис, строительный рынок, региональные особенности, спрос, строительные работы, показатели развития, ресурсный потенциал.*

**In the article the after a crisis consisting of build markets is considered of regions of Ukraine, they are studied regional features, indexes are analysed, found out tendencies which hinder their development.**

**Key words:** *financial crisis, build market, regional features, demand, construction-works, indexes of development, resource potential.*

**Постановка проблеми.** Будівельні ринки в регіонах України є динамічними інстанціями, що постійно змінюються. Ринкові процеси розвиваються із урахуванням сприятливих чинників підвищення попиту на будівельні роботи (послуги), а саме – підвищення доходів населення, розвитку економіки та високих темпів посткризового відновлення її реального сектора, активізації розвитку мереж роздрібної торгівлі, стабілізації ринку житла, існування гострої потреби у покращенні забезпеченості населення житлом. Позаяк, повноцінній реалізації потенціалу попиту перешкоджають низька купівельна спроможність населення та обмежені фінансові можливості суб'єктів реального сектора економіки, незбалансованість попиту за видами будівельної діяльності, критично висока частка незавершених будівельних об'єктів, недостатність дієвих програм стимулювання будівництва житла і комерційних об'єктів.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Питання покращення стану будівельного ринку розглядали у своїх працях Я. Белінська, Я. Бережний, А. Беркута, А. Гойко, В. Дорогунцов, Я. Жаліло, В. Кравченко, Ю. Манцевич, К. Паливода, Т. Федосєєва та інші дослідники. Разом з цим детальних досліджень вимагає стан будівельного ринку в його регіональних особливостях.

**Метою** статті є визначення стану будівельного ринку в Україні у регіональному аспекті.

**Виклад основного матеріалу.** Будівництво як вид економічної діяльності відноситься до реального сектора економіки України, галузі якого після періоду спаду 2008-2009 рр. почали демонструвати позитивну динаміку зростання (для прикладу, обсяги промислового виробництва у 2011 р. збільшилися на понад 8 %, сільськогосподарського виробництва – на понад 16 %, обсяги вантажних перевезень – на близько 7 %) та забезпечили у 2011 р. близько 5 % приросту ВВП [1].

Між тим, поточний стан вітчизняного будівельного сектора регіонів України не дає аналогічних підстав відносно перспектив подальшого розвитку. Якщо у 2008-2009 рр. зменшення обсягів виконаних будівельних робіт було найбільшим серед базових видів економічної діяльності (темпи зростання становили, відповідно, 84,2 та 51,8 % до попереднього року), а у 2010 р. відбулося їх подальше зменшення [2, с.210], то у 2011 р. лише спостерігався злам негативних тенденцій розвитку будівельної галузі та обсяги виконаних робіт у будівництві у січні – листопаді 2011 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року збільшилися на 12,5 %. Хоча зростання й відбулося за основними видами будівельної діяльності – підготовкою будівельних ділянок (на 10,5 %) та будівництвом будівель і споруд (на 13,7 %), воно, втім, залишається недостатнім та не дозволяє стверджувати про відновлення докризових обсягів та ефективності діяльності в галузі.

Більше того, головним зовнішнім чинником, що сприяв та забезпечив істотне збільшення обсягів будівельних робіт, була підготовка нашої держави до Чемпіонату Європи з футболу 2012 р., саме тому у 2011 р. –